

УДК 94 (= 162. 1) (477. 83–25) (092) “19”

BOLESJAW ORZECHOWICZ – MECENAS SZTUKI I NAUKI WE LWOWIE

Alicja-Maria JAGIELSKA-BURDUK*

Uniwersytet im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczu,
Wydział Administracji i Nauk Społecznych

Стаття висвітлює життя Болеслава Ожеховича (1947–1927), людини, яка присвятила своє життя мистецтву і науці. Його заслуги були визнані суспільством шляхом надання звання *dostor honoris causa* університету імені Яна Казимира та статусу – почесний громадянин Львова. Серед його головних досягнень – фінансова підтримка польських вчених і пожертвування цінних колекцій творів мистецтва для міста Львова.

Ключові слова: меценат, Друга Річ посполита, наука, мистецтва, Б. Ожехович, О. Бальцер, Львівський університет.

Wspieranie prywatne fundacje obejmujące ochronę zabytków czy kolekcjonowanie określonych obiektów sztuki oraz darowizny na rzecz muzeum kojarzą się najczęściej z działalnością przedsiębiorców amerykańskich, którzy od XVIII wieku czynnie uczestniczyli w powiększaniu zbiorów sztuki w Stanach Zjednoczonych. Wypada jednak podkreślić, iż ten fenomen występował także w Europie, a został zapoczątkowany przez arystokratyczne rody, które udostępniały swoje dzieła społeczeństwu wyznając zasadę “szlachectwo zobowiązuje”¹ Tworzono ordynacje rodowe, prywatne muzea oraz fundusze stypendialne mające na celu wspierać mniej zamożnych członków społeczeństwa, czy konkretnie ludzi sztuki lub nauki. W tym miejscu należy odpowiedzieć na pytanie, dlaczego warto zaprezentować sylwetkę Bolesława Orzechowicza – pana z Kalnikowa, który zasłynął prowadzoną działalnością społeczną i kolekcjonerską. Wydaje się, iż najtrafniej ujęł to Juliusz Makarewicz rektor Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie** zwracając się do Bolesława Orzechowicza podczas uroczystości nadawania mu doktoratu honoris causa w 1923 r.: *“Twoje imię należy już do historii narodu polskiego, do dziejów kultury i nauki polskiej, jako jej pomnożyciela. Nazwisko Twe zapisano już na karcie historii ziołami głoskami obok Ossolickich, Czartoryskich, Lubomirskich, Dzieduszyckich i tylu innych wielkodusznych fundatorów, mecenasów sztuki i nauki... Ty działałeś inaczej, rojąc się o fortunę średnią, a dary swe uźródlałeś dochodami zdobywanymi własną pracą i zabiegliwością, a działałeś zawsze bez zwracania na siebie uwagi, skromnie, pocichu, niemal i tajemniczo”*² Wszystko to sprawia, że historia życia Bolesława Orzechowicza oraz jego działalności na rzecz kultury i nauki zbyt długo czekała na podjęcie we współczesnych opracowaniach naukowych.

Analizę losów Bolesława Orzechowicza rozpocznę od przedstawienia najważniejszych momentów jego życia, działalności społecznej oraz oficjalnych

odznaczyć. Następnie skoncentrował się na jego największej pasji, a mianowicie kolekcjonowaniu dzieł sztuki i wspieraniu nauki. Losy zgromadzonej przez lata kolekcji sztuki są niezwykle ciekawe w świetle nowoczesnych konstrukcji wiarygodności zabytków, zagadnienia repatriacji, a co więcej historia zbiorów w sposób niezwykle przeplata się z historią XX wiekowej Europy.

Na wstępie należy podkreślić, iż dom Orzechowiczów we Lwowie uważano za miejsce spotkań kulturalnych i naukowych, a niejednokrotnie debiutowali polscy artyści. Jędrzej Orzechowicz, ojciec Bolesława był lwowskim lekarzem i członkiem Rady Miejskiej, a matka Zofia wywodziła się ze znanych rodów Obniskich i Sierakowskich³. Rodzina Orzechowiczów aktywnie uczestniczyła w powstaniu styczeńowym w 1863 r., podczas którego Zofia Orzechowicz organizowała szpital powstalców⁴. Z dostępnych materiałów wynika, iż ogarnięty ideami walki o niepodległość kilkunastoletni Bolesław wykradał się nocami i uciekał do oddziałów powstalców⁵. Dorastając w atmosferze szacunku dla kultury i nauki polskiej Bolesław Orzechowicz ukończył studia prawnicze we Lwowie oraz rolnicze w Hohenheim. Następnie podjął pracę w rodzinnym majątku w Kalnikowie pod Przemysłem i ożenił się z Zofią z Rozwadowskich. Podczas licznych podróży zagranicznych rozwijał zainteresowanie sztuką nabywając obiekty artystów polskich. Chcąc przywołać wizerunek Bolesława Orzechowicza najlepiej posłużył się jego portretem wykonanym przez Kazimierza Pochwańskiego w 1921 r. i przedstawiającym dostojnego, elegancko ubranego mężczyźnika o spokojnym spojrzeniu opierającego się o rzeźbiony fotel⁶. Warto dodać, że artystycznie wykonany fotel, przy którym stoi portretowany znajduje się do dzisiaj w zbiorach Lwowskiej Galerii Sztuki.

W tym jego szerokiej działalności w interesie publicznym należy wymienić dar dla Towarzystwa na rzecz nauki polskiej oraz darowiznę dzieł sztuki dla miasta Lwowa. Ograniczając się tylko do podania najistotniejszych faktów trzeba dodać, że w 1914 r. założył fundację dla Towarzystwa na rzecz nauki polskiej we Lwowie (późniejsze Towarzystwo Naukowe we Lwowie), a następnie regularnie wspierał jego działalność tworząc fundusze uzupełniające lub osobne dla uczczenia zmarłych rodziców Jędrzeja i Zofii Orzechowiczów oraz żony Wandy⁷. Polscy przedstawiciele nauki uwiecznili jego zasługi wydając w 1916 r. Księgę Pamiątkową, w której dwóch tomach zawarto opracowania blisko pięćdziesięciu badaczy z różnych dziedzin. W 1919 r. przekazali zgromadzone przez siebie zbiory sztuki w tym kolekcję broni, obrazów oraz zegarków dla miasta Lwowa (łącznie 998 przedmiotów). Jako wyraz wdzięczności społeczeństwa za złożony dar w postaci dzieł sztuki w dniu 15 września 1921 r. Rada Miasta podjęła uchwałę o uznaniu Bolesława Orzechowicza honorowym obywatelem miasta Lwowa. Chcąc uczcić przyznanie odznaczenia oraz otwarcie zbiorów dla szerszej publiczności zorganizowano na ten okoliczność wystawę. Rozesłane przez Prezydium Rady Miasta zaproszenie na otwarcie wystawy zorganizowanej z okazji przekazania dla miasta Lwowa przez Bolesława Orzechowicza zgromadzonej przez niego kolekcji sztuki wykonał Rudolf Mikkicki – historyk sztuki, muzeolog, medalier⁸. Na zaproszeniu artysta przedstawił wszystkie najważniejsze składowe części daru poczynając od zbioru polskiego i obcego malarstwa, zegarków do zbioru broni.

Działalność Bolesława Orzechowicza wspierając rozwój nauki została doceniona raz jeszcze nadaniem najwyższego zaszczytu 11 grudnia 1923 r., kiedy to otrzymał tytuł doktora honoris causa Wydziału Prawa i Umiejętności Politycznych Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie za zasługi społeczne⁹. Promotorem nadania tytułu był prof. Oswald Balzer, do którego o przyjęcie tej funkcji zwrócił się dziekan Wydziału^{10***}.

Niewątpliwie, osoba Bolesława Orzechowicza może być uznana za symbol pionierskiej prywatnej inicjatywy wspierania nauki i kultury polskiej w okresie międzywojennym, a jego nazwisko wymieniane obok innych znanych mecenasów sztuki i kultury. Sprawa Zbiorów Orzechowicza ma wspaniałe wymiar międzynarodowy i doskonale obrazuje problemy prawne związane z dziełami sztuki i zabytkami. Analiza historyczna powojennych losów zbiorów pozwala ukazać pewne prawidłowości w funkcjonowaniu Europy po 1945 r. Potwierdza ona ugruntowane zasady, że w braku regulacji nowych stosunków w zakresie zabytków i dzieł sztuki stosowne umów międzynarodowe większoż spraw pozostawia negocjacje dyplomatycznym, które nie zawsze prowadzą do uzyskania pożądanego przez strony rozwiązania.

Przechodząc do losów darowizny Bolesława Orzechowicza warto przedstawić okoliczności ziożenia daru oraz sposoby zarządzania zbiorem dzieł sztuki niezwykle podobnym do wspaniałe wykorzystywanych do tego celu fundacji oraz trustów. Trzeba nadmienić, że przed ostatecznym zawarciem umowy darowizny kolekcja była ziożona w depozycie pod opiekę Gminy miasta Lwowa. Znalazła się tam w 1915 r. z uwagi na prowadzone działania wojenne w rejonach Kalnikowa, gdzie zbiory dotąd przechowywano. W obawie przed możliwymi zniszczeniami Bolesław Orzechowicz zwrócił się do miasta z prośbą o zabezpieczenie zbiorów¹¹. W dniu 16 sierpnia 1919 r. zawarto oficjalną umowę pomiędzy Bolesławem Orzechowiczem, jego prawnikiem Leonardem Tarnawskim, a przedstawicielami Gminy miasta Lwowa Marcelim Chłamtaczem oraz Aleksandrem Czołowskiem¹². Bolesław Orzechowicz postanowił przekazać gminie miasta Lwów “ *wszystkie swe zbiory artystyczne i starożytne, a mianowicie: galerię obrazów, sztychy, rzeźby, odlewy, miniatury, meble o wartości muzealnej, zbiór broni starożytnej, zbiór szkła i porcelany...*”. Zgodnie z art. II zbiory te miały stanowić po wieczne czasy niepodzielny całość oraz przyjmować nazwę Zbiory Bolesława Orzechowicza. Jako podmiot zobowiązany do pełnienia pieczy nad prawidłowym wykonaniem umowy wskazano Kuratorię (pisownia oryginalna Kuratorya), w której skład wchodził min. profesor Uniwersytetu Jana Kazimierza Oswald Balzer oraz wiceprezydent Lwowa Marceł Chłamtacz. Zastrzeżenie możliwości odwołania darowizny przez darczyńcę, a po jego śmierci przez członków Kuratorii zawarto w art. VI. Nawiązując do cytowanej wyżej myśli przewodniej darowizny jako przesłankę podjęcia decyzji o odwołaniu darowizny wskazano trwałą utratę charakteru polskiego Lwowa na skutek zdarzeń politycznych lub społecznych. Zbiory były kilkakrotnie wzbogacane przez ziożyciela, a ostatni raz nastąpiło to w ramach ostatniej woli Bolesława Orzechowicza wyrażonej w testamencie spisany

na kilka miesięcy przed śmiercią. Mianowicie w punkcie IX testamentu przewidziano, iż Zbiorom Orzechowicza testator przekazuje niektóre elementy wyposażenia domu we Lwowie oraz w Kalnikowie¹³. Ocenia się, iż na Zbiory Orzechowicza eksponowane wywcześnie w Muzeum Narodowym im. Jana III Sobieskiego składało się 4965 obiektów¹⁴.

Wyszczególnione w umowie darowizny obowiązki gminy miasta Lwowa miały polegać m.in. na umieszczeniu zbiorów w przeznaczonych na to pomieszczeniach pałacu Józefowskiego, zapewnieniu opieki ze strony specjalistów, poddawaniu obiektów czynnościom zmierzającym do ich zachowania oraz udostępnieniu społeczeństwu. Treść umowy i wynikające z niej obowiązki dla miasta Lwowa były także dyskutowane podczas posiedzenia Rady Miejskiej. Odniesiono się do zastrzeżenia jedności zbiorów: *“ Jakkolwiek zasadniczym warunkiem, że zbiory te mają po wieczne czasy tworzyć odrębny, nierozdzielny całość – jest pod wieloma względami uniwersalną – mimo to, że względu na ich niezwykłą wartość, nie może być brany w rachubę”*¹⁵. Pieczęć nad zbiorami sprawował mianem Kuratora. Podczas jej licznych posiedzeń zarówno uczestniczącym w spotkaniach darczyńcy jak i po jego śmierci omawiano podstawowe sprawy dotyczące obiektów, sposobu ich wystawiania oraz zabezpieczenia¹⁶.

Obecnie, po ponad 90 latach od momentu zawarcia umowy darowizny zbiory zostały rozproszone. Kilka obrazów autorstwa Iwana Trusza znajduje się w Muzeum Narodowym we Lwowie. Najprawdopodobniej pozostała część kolekcji pozostaje we Lwowskiej Galerii Sztuki (dawniej Lwowskiej Galerii Obrazów). Jeśli chodzi o dokładną ilość obiektów pochodzących z kolekcji Bolesława Orzechowicza ustalenie byłoby możliwe po dokładnym przestudiowaniu księgi inwentarza. W salach dostępnych dla zwiedzających prezentowane są niektóre obiekty pochodzące z daru Orzechowicza. Wśród nich należy wymienić: portret Stanisława Augusta Poniatowskiego Marcellego Bacciarelliego, *Bachantka* Witolda Pruszkowskiego, *Chrystusa przed Piłatem* Jacka Malczewskiego oraz scenkę *Za przykładem bogów* Henryka Siemiradzkiego. Polsce, a dokładniej do Muzeum Narodowym we Wrocławiu przekazano w 1946 r. zbiór rysunków *Poczet Kryłów* i *Księgi Net* Polskich wykonany przez Jana Matejki na zamówienie Maurycego Perles. Odnosząc obecny stan faktyczny do zapisów umowy darowizny, obiekty pochodzące ze zbiorów Orzechowicza nie są ani eksponowane publicznie, ani też w żaden inny sposób wyodrębnione. Zasiuguje jednak na uznanie, iż obrazy z kolekcji pojawiają się w Polsce podczas organizowanych wystaw np. *“ Twórczość Jacka Malczewskiego w zbiorach Lwowskiej Galerii Sztuki”* w 2002 r. w Państwowej Galerii Sztuki w Sopocie, przez co społeczeństwo ma możliwość obserwowania z dziełami twórców polskich bez konieczności wyjazdu do Lwowa.

W tym czasie działalności Bolesława Orzechowicza wyraźnie pojawia się problematyka repatriacji dzieł sztuki. Na skutek zmiany granic po II Wojnie Światowej w Lwowie znaleźli się w granicach Ukrainy, a składniki kolekcji pozostały w muzeum lwowskim. Dlatego w tym miejscu trzeba odwołać się do treści umowy zawartych przez Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego z trzema republikami radzieckimi w tym Ukrainą w 1944 r.: Układ pomiędzy Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego a Rządem Ukraińskim

Socjalistycznej Republiki Rad dotyczący ewakuacji obywateli polskich z terytorium U.S.R.R. i ludności ukraińskiej z terytorium Polski. Umowy dotyczyły głównie zagadnienia granic, przesiedleń, a jedynie pobieżnie traktowały o dobrach kultury. Postanowienia umowy zezwalały osobom ewakuowanym na wywóz dzieł sztuki, jeżeli stanowiły ich własność. W przypadku majątku Kościoła księża mogli zabierać ze sobą wyposażenie kościoła i przedmioty kultury¹⁷. Pomimo, iż projektowano umowę regulującą w szerszym zakresie wymianę dóbr kultury, to nigdy nie została ona zawarta¹⁸. Prowadzone po wojnie negocjacje dotyczyły min. zbiorów biblioteki Ossolineum koczujących przekazaniem jedynie pojedynczych obiektów¹⁹. Duży wpływ na aktualne stosunki kulturalne polsko-ukraińskie ma umowa z 1992 r., która stanowi podstawę współpracy w zakresie ochrony, scalania i ujawniania dziedzictwa kultury oraz ułatwiania dostępu do niego. W umowie tej strony ustaliły, iż repatriacja ma tylko dotyczyć pojedynczych przedmiotów o wyjątkowym znaczeniu dla dziedzictwa narodowego²⁰.

W dyskusji na temat rozwijania wzajemnych roszczeń państw pojawiają się głównie koncepcje postrzegania zabytków. Najpopularniejsza, albowiem wyrażona w wielu konwencjach międzynarodowych jest koncepcja wspólnego dziedzictwa kultury, która stanowi podstawę współpracy państw w ochronie zabytków np. na wypadek wojny w konwencji haskiej. Jej zwolennicy zakładają, iż na zabytki trzeba patrzeć przez pryzmat całego dorobku ludzkości, a państwa jako podmioty występujące w stosunkach międzynarodowych powinny działać na rzecz ochrony zabytków w imieniu całej cywilizacji oraz uczestniczyć w niej w przestrzeni całego świata²¹. Nieco inaczej na byt zabytku zapatruje się koncepcja skoncentrowana na obiekcie i jego zachowaniu dla kolejnych pokoleń, bez konieczności uznania jego trwałego związku z danym terytorium czy narodem podzielana przez Johna H. Merrymana. Uznaje ona wspólną dziedzictwa, lecz jako jej rdzeń wskazuje pewną wolność zabytku rozumianą w kontekście wolności jego przemieszczania. Sformułowana w ten sposób nie tylko nie utrudnia, ale wręcz popiera rozwój międzynarodowego rynku dzieł sztuki.

W stałej opozycji do powyższych pozostaje koncepcja nazwana nacjonalistyczną, bazująca na fakcie przynależności obiektu do określonego dziedzictwa narodowego²². Trzeba dodać, iż ustalenie składowych *patrimoine culturel* danego kraju może odbywać się według różnych kryteriów np. opierać się o określone terytorium, graniczne wydarzenia historyczne czy nawet pochodzenie twórców dzieł sztuki – zabytków. Wypada zaznaczyć, iż koncepcje te nie nawiązują bezpośrednio do problematyki repatriacji i dyplomatycznych sposobów rozwijania spraw w tym zakresie. Jednakże w jakimś stopniu pozwalają uzasadnić przynależność obiektu do danego terytorium i pozostawienie go w oryginalnym środowisku historycznym (o ile będzie poddane właściwej opiece ze strony nowego sukcesora) albo siuszną przeniesienia do innego kraju ze względu na istotne znaczenie dla tamtejszego dziedzictwa narodowego. W konsekwencji większych dotychczasowych traktatów międzynarodowych w dużej mierze opiera się na tych argumentach. Z pewnością wspomniane wyżej przeniesienie do Wrocławia tzw. Poczty księżej i kryływ polskich

Matejki było realizowane w oparciu o ustalenie, iż obiekty te należy uznać za ważne elementy polskiego dziedzictwa kultury. Konstatując, zasygnalizowanie zagadnień, które mogłyby mieć wpływ na byt prawny Zbiorów Orzechowicza ukazuje, iż istniejące konstrukcje własności zabytków nigdy nie występują w tzw. postaci czystej. Możliwość ich zastosowania pojawia się dopiero po ustaleniu możliwych czynników pobocznych, które także mogą determinować rozwiązanie. Wśród nich należy niewątpliwie wymienić zmiany granic, w której historia Europy jest bardzo bogata oraz jako czynnik pozaprawny – konieczność odnalezienia tzw. ziółka podczas negocjacji politycznych.

BOLESŁAW ORZECHOWICZ – MAECENAS OF ART AND SCIENCE IN LVIV

Alicia-Maria JAGIELSKA-BURDUK
Bydgoszcz University of Kazimiera the Great,
Department of Administration and Social Science

The article presents the life of Bolesław Orzechowicz (1947–1927), a man who devoted his life to art and science. His merits for the society were recognized by granting doctor honoris causa title of Jan Kazimierz University and status – citizen of honour of Lviv. Among his main achievements financial support for Polish scientists and a donation of the valuable art collection for the city of Lviv should be mentioned.

Key words: patron, The Second Rzeczpospolita, science, art, B. Orzechowicz, O. Baltser, Lviv University.

Наукова редакція та примітки Олексія Сухого

* A.M. Ягельська-Бурдук досліджує головним чином правові питання історичної спадщини та мистецьких цінностей. У 2010 р. вона захистила докторат на тему: "Еволюція інструментів правової охорони зabyтку рухомого"; найважливіші публікації авторки: 1) Eksperti i Ekspertyzy, A. Jagielska, D. Markowski w: Sztuka Polska i Antyki "Art & Business" 8220; nr. 10, 2007 r., s. 12; 2) Wykorzystanie funduszy UE w projektach renowacji obiektów zabytkowych w roku 2007, A. Jagielska, W. Szafranski w: Promocje Kujawsko-Pomorskie, nr. 7-12, 2007; 3) Darowizny na rzecz muzeów, A. Jagielska, W. Szafranski w: Wokół problematyki prawnej zabytków i dzieł sztuki, tom II, Wydawnictwo Poznańskie, 2008 r., s. 69–80; 4) Konstytucyjne prawo do ochrony dziedzictwa a prawo własności osób prywatnych w świetle wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 października 2007 roku, o sygn. akt K 20/07", A. Jagielska & 8211; Burduk w: Materiały konferencyjne "Prawo wobec wyzwań współczesności", Wydział Prawa i Administracji UAM, Poznań, 2010, s. 57–64.

¹ A. Jagielska, W. Szafranski, Darowizny na rzecz muzeów [w:] Wokół problematyki prawnej zabytków i dzieł sztuki, pod red. W. Szafranskiego, t. II, Poznań 2008, s. 69–80.

**Відразу після проголошення незалежності новостворена Польська держава особливого значення надає вищій школі. 18 листопада 1918 р. Міністерство віровизнань та освіти Польщі спеціальним розпорядженням оголосило, що бере Львівський університет під свою опіку й присвоїло йому ім'я польського короля Яна Казимира.

Діяльність Львівського університету регламентувалася розпорядженнями та постановами уряду Польщі (зокрема Міністерства віровизнань та освіти), рішеннями академічного сенату та статутом Університету. Новий статут Львівського університету прийнято в 1924р., наступні – в 1929 та 1934 рр. Згідно з ними, вищим керівним органом Львівського університету був академічний сенат, до складу якого входили: ректор, проректор, декани факультетів і по одному представнику від кожної факультетської ради викладачів (до її складу увійшли всі професори, а також 2 представники від доцентів; щороку факультетська рада обирала нового декана). Дорадчим органом академічного сенату був малий сенат, що складався з ректора, проректора та деканів факультетів.

Академічний сенат, очолюваний ректором, займався науковими, навчальними, фінансовими та дисциплінарними справами. Для вирішення окремих питань при ньому створили постійно діючі спеціальні комісії: бюджетну, бібліотечну, студентських справ та ін.

Ректора Львівського університету за традицією обирали щорічно, а з 1934р.- раз на 2 роки - на зборах електів (виборних представників факультетських рад). Значимість посади ректора посилювало те, що рішення зборів про обрання ректора затверджував президент Польщі // Див. докладно: Качмар В.М. Історична стаття до видання “Літопис випускників Львівського національного університету імені Івана Франка”.-К.: ТОВ “Видавничий центр” Логос України”, 2010. – С. 22 – О. С.

Нажаль існуючий статут університету і політика адміністрації обмежували доступ до вищої школи українців – О. С.

² K. Badecki, Bolesław Orzechowicz honorowym doktorem praw Uniwersytetu Jana Kazimierza, Lwów 1924. S. 28.

³ K. Badecki. Bolesław Orzechowicz. Sylwetka Okolicznościowa, Lwów 1923. S. 6–7.

⁴ Polski Słownik Biograficzny. T. XXIV, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1979. Z. 2. S. 276–277.

⁵ Państwowe Archiwum Obwodowe Ukrainy we Lwowie, zeszyty Uniwersytetu Lwowskiego, zbiory 26, opis 14, spr. 924. ark. 36.

⁶ K. Badecki. Bolesław Orzechowicz honorowym doktorem praw Uniwersytetu Jana Kazimierza, Lwów 1924. S. 4.

⁷ Księga pamiątkowa ku czci Bolesława Orzechowicza, t. I, Lwów 1916, XXVII. S. XI–XXIII.

⁸ K. Badecki, Zbiory Bolesława Orzechowicza, Lwów 1922, XIX. S. XV.

⁹ Państwowe Archiwum Obwodowe Ukrainy we Lwowie, zeszyty Uniwersytetu Lwowskiego, zbiory 26, opis 14, sprawa 924, ark. 43.

¹⁰ Ibid. Ark. 44.

*** У Львівському університеті існувала традиція, коли визначним ученим і діячам науки сенат університету присвоював звання почесного доктора (*doctor honoris causa*). Зокрема в 1912 р. його удостоїлась лауреат Нобелівських премій в галузі фізики (1903р.) та хімії (1911 р.) Марія Кюрі-Склодовська.

Львівський університет вів активне співробітництво з європейськими науковими інституціями, передовсім із Франції, Англії та ін. держав. Символом цих зв'язків стали не лише наукові контакти, а й надання звання *doctora honoris causa* відомим американським і європейським політикам. У цьому ряду стояли: 1921 р. – Герберт Гувер – на той час міністр торгівлі США, з 1928 р. президент США; Жозеф Дезідер Мерсьє (Mercier) – кардинал, архієпископ-приміс Бельгії; Раймонд Пуанкаре (Poincaré) – прем'єр-міністр Франції; Фердинанд Фош (Foch) – маршал Франції; Роберт Говард Лорд (Lord) – професор університету в Гарварді (штат Массачусетс), а також польський історик і архівіст Антоній Прохаска; 1923 р. – відзначено учасників Січневого повстання 1863 р.: Войцеха Бохенського, Мар'яна Дубецького, Зигмунта Годзаву-Мінейка, Августа Квасніцького, а також професора теології Ягеллонського університету Владислава Хотковського, соціолога Болеслава Лімановського, біолога Бенедикта Дибовського, історика польської літератури Юзефа Третьяка, архієпископа львівського Болеслава Твардовського. У цьому списку за 1923 р. і Болеслава Ожеховича // Складено за матеріалами: Державний архів Львівської області: ф. 26, оп. 1; ф. 26, оп. 14) – О.С.

Згідно статуту університету право висувати кандидатуру на отримання звання *doctor honoris causa* мали професори університету-члени сенату. На початку 20-х рр. неодноразово з ініціативою присвоєння цього високого звання виступав професор Освальд Бальцер (Освальд Мар'ян Бальцер був відомим істориком права, доктором права і філософії, учнем знаного гуманіста, який працював у Львівському університеті Ксаверія Ліске. О. Бальцер обирався деканом юридичного факультету, ректором університету. Наукові інтереси вченого були пов'язані з історією права в давній Польщі та Австрії. У 1926р. його самого було висунуто кандидатом на здобуття Нобелівської премії). Саме О. Бальцер звернувся до сенату університету з проханням про присудження Болеславу Ожеховичу почесного звання *doctor honoris causa* Львівського університету. – О.С.

¹¹ K. Vadecki. Zbiory Bolesława Orzechowicza, Lwów 1922, XIX. S. IX–X.

¹² Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie, zeszyty 74. – opis 1. – jednostka 1. – 6 ark., ark. 1–2.

¹³ Ibid. – jednostka 2. – 6 ark., ark. 3.

¹⁴ J. P. Pruszycki. Dziedzictwo kultury Polski. Jego straty i ochrona prawna. t. I–II, Kraków 2001. S. 374–375.

¹⁵ Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie, zeszyty 74. – opis 1. – jednostka 5. – 202 ark., ark. 191–192.

¹⁶ Ibid. Ark. 57–61, 77–78, 175–177.

¹⁷ W. Kowalski. Repatriacja dybr kultury w sytuacji cesji terytorialnej i rozpadu państw wielonarodowych, Warszawa 1998, S. 24.

¹⁸ W. Kowalski. Problem sukcesji instytucjonalnej i dybr przemieszczonych w wyniku zmiany granic [w:] Dobra kultury i problemy własności. Doświadczenia Europy Środkowej po 1989 r., pod. red. G. Czubek, P. Kosiewskiego, Warszawa 2005, S. 180.

¹⁹ W. Kowalski, Repatriacja dybr kultury w sytuacji cesji terytorialnej i rozpadu państw wielonarodowych, Warszawa 1998, S. 25 i n.

²⁰ W. Kowalski, Problem sukcesji instytucjonalnej i dybr przemieszczonych w wyniku zmiany granic [w:] Dobra kultury i problemy własności. Doświadczenia Europy Środkowej po 1989 r., pod. red. G. Czubek, P. Kosiewskiego, Warszawa 2005, S. 182.

²¹ S. A. Williams. The International and National Protection of Movable Cultural Property. A Comparative study, Dobbs Ferry New-York, 1978. S. 52–53.

²² J. H. Merryman. Thinking about the Elgin Marbles, Critical Essays on Cultural Property, Art and Law, Hague–London–Boston 2000. S. 52–62.